МИНИСТЕРСТВО ПРОСВЕЩЕНИЯ РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ

Министерство образования и науки РД

ГКУ РД "ЦОДОУ ЗОЖ"

ГКОУ "СОШ Ботлихского района"

РАССМОТРЕНО	СОГЛАСОВАНО	УТВЕРЖДЕНО
руководитель МО	зам.директора по УВР	директор
________________	________________	________________
Ахмедбегова Н.А.	Саадулаева И.С.	Сагитов З.З.
приказ №78 от «30» 08.23 г.	приказ №78 от «30» 08.23 г.	приказ №78 от «30» 08.23 г

РАБОЧАЯ ПРОГРАММА

учебного предмета «Литературное чтение» (родной)

для обучающихся 2 класса

Магомедова А.К.

с.Алак 2023-2024г

Авар адабият

Программаялъе баян.

Программа хIадур гьабуна байбихьул школалда тIуразаризе хIисабалде росарал хIасилазулги, обществоялда чиясул хьвадачIвадиясул къагIидабазда бухьараб концепциялъулги, Байбихьул школалъул лъай кьеялъул федералияб пачалихъияб стандарталъулги кьучIалда.

Адабияб цIали байбихьул школалъул системаялда аслиял предметазул цояб ккола. Гьелъ рахьдал мацIалда цIалиялъул махщел ва библиотекалда тIад хIалтIиялъул бажари лъугьинабула, художествияб литература цIалиялде интерес бижизабула ва лъимералъе рухIияб ва эстетикияб тарбия кьезе, гьесул гIакълу цебетIезабизе квербакъула. Гьединго литературияб цIалиялъул курс тIадегIанаб даражаялда лъазабиялъ рес кьола байбихьул классазул цогидал предметазда лъикIал хIасилал рихьизаризе.

Байбихьул школалъул литературияб цIалиялъул курс буссун буго гьал хадусел мурадал тIуразариялде:

бичIчIун, битIун, чвахун ва пасихIго цIализе гьваридго лъазаби; батIибатIиял тайпабазул текстазда тIад хIалтIизе бажаруледухъ, калам цебетIезаби; тIехьалдехун ва цIалиялдехун бугеб интерес щулалъизаби; цIалиялъул даража борхизаби ва, жалго жидедаго чIун, асарал цIалиялъулъги къваригIараб тIехь тIаса бищиялъулъги хIалбихьи букIинаби;

художествиябгин творчествоялъулаб ва нахъгIунтIиялъулаб пагьмуги, художествиял асарал цIалулаго, чидае рекIел асар загьир гьабизе бугеб бажариги цебетIезаби; рагIудехун берцинаб (эстетикияб) балагьи лъугьинаби ва художествияб асар бичIчIизе бажари;

художествиял асараздалъун байбихьул классазул цIалдохъабазул рухIияб хIалбихьи бечелъизаби; рухIияб асаралъул ва гьудуллъиялъулги, жавабчилъиялъулги, лъикIлъиялъулги, ритIухълъиялъулги хIакъалъулъ бичIчIиял куцай; Дагъистаналъул ва цогидал миллатазул культураялъул адабхъатир гьабизе цIалдохъаби куцай.

Байбихьул школалда предмет хIисабалда литературияб цIалиялъ лъимал цIализариялъул гуребги, гьезие тарбия кьеялъулги масъалаби тIурала.

Литературияб цIалиялъул дарсазда аслияб куцалъ кIвар кьола цIализе бугеб бажари лъугьинабиялде ва лъималазул калам цебетIезабиялде. ЦIалдохъабаз гьваридго лъазабула бичIчIун ва пасихIго цIализе, жалго жидедаго чIун, текстал цIализе; гьел

ругьунлъула тIехьалъул хIасил бичIчIизе ва гьелдаса сверухъ бугеб тIабигIаталъул хIакъалъулъ щвараб лъай гIатIилъизабиялъе пайда босизе.

Литературияб цIалиялъул дарсазда цIалдохъан ругьунлъула битIун, гъалатIал риччачIого, цIализе. БитIун, чвахун цIализе бажарулеб лъимералъе гьоркьоса къотIичIого тIахьал цIализе рокьула, гьесда лъала текстал цIалиялъул ва гьелгун хIалтIиялъул къагIидаби, гьединго гьесда бажарула цIаларал асаразул хIасил бичIчIизе, живго жиндаго чIун, жиндие къваригIараб тIехь тIаса бищизе ва гьелъие къимат кьезе.

Литературияб цIалиялъул курсалъ цIалдохъабазул художествиял асарал цIалиялде интерес бижизабула. ЦIалдохъаби ругьунлъула поэзиялъулаб рагIул берцинлъи бичIчIизе, рагIул искусствоялъул сипатсураталъе къимат кьезе.

Курсалъул гIаммаб характеристика

ЦIалул дарсал гьарула тIоцебесеб классалдаса байбихьун (хIарпал малъулеб заман лъугIун хадуб), гьоркьоса къотIичIого, ункъабилеб класс лъугIизегIан. ЦIализе ругьун гьарулаго, мугъчIвай гьабула, тIоцебесеб классалда «Букварь» малъулаго, лъималазе щвараб лъаялдеги бажариялдеги.ЦIалул курс гIуцIун буго магIарулазул, гIурусазул ва дагъистаналъул цогидал миллатазул хъвадарухъабазул ва шагIирзабазул художествиял асараздасан. Гьединго цIалул курсалъулъ кьун руго гIелмиялгин нахъгIунтIиялъулал асаралги. Художествиял ва гIелмиялгин нахъгIунтIиялъулал асарал дандекквеялъ квербакъула литературияб искусство жеги гъваридго бичIчIизе.

Литературияб цIалиялъул хIасил программаялъулъ гьал хадусел бутIабазде бикьун буго:Каламалъул тайпаби. Каламалъул культура;Тексталда тIад гьабулеб хIалтIул тайпаби;Художествияб асаралда тIад хIалтIи;ЦIализе кколел асарал. ЦIалиялъул культура.

ТIоцебесеб «***Каламалъул тайпаби. Каламалъул культура»*** абураб бутIаялъулъ хъвазе ва цIализе, гIенеккизе ва каргадизе бугеб бажариялде, ай каламалъул киналго тайпаби камиллъиялде кIвар буссинабун буго.

Программаялъ тIалаб гьабулеб буго I–IV классазда щибаб цIалул дарсазда битIун, чвахун, бичIчIун ва пасихIго цIалиялъул бажари камил гьабизе.

Гьединаб бажари лъугьуна батIибатIиял асарал, гьезул бутIаби гьоркьоса къотIичIого цIалиялдалъун.

1 – себ классалда лъималазда лъазе ккола гIедегIичIого, бичIчIун ва битIун гIисинал текстал рагIабиккун цIализе. Гьелдаго цадахъ цIалул дарсазда цIикIкIараб кIвар

кьола гьаркьал ритIун рахъиялде. ЦIалул хехлъи минуталда жаниб гIагашагарго 20–25 рагIуде бахуна.

2 – абилеб классалда лъималаз гIисинал текстал рагIабиккун (захIматал рагIаби слогалккун) цIалула. ЦIалул хехлъи, I классалда дандеккун, цо минуталда жаниб 30–40 рагIуде бахуна.

3 – абилеб классалда текстал рагIабиккун ритIун, ричIчIун ва чвахун цIалула. ЦIалулаго, логикияб ударение лъезе, кколелъуб лъалхъи гьабизе, интонация цIунизе. ЦIалул хехлъи минуталда жаниб 50–60 рагIуде бахуна.

4 – абилеб классалда киналго цIалдохъабаз хехго, ритIун, ричIчIун, рагIабиккун текстал цIалула. Слогалккун цIалиялъул магIна ккола цIалдохъаби цIалулъ нахъахутIи. ЦIалул хехлъи минуталда жаниб 70–80 рагIуде бахуна.

Программаялда кьураб материалалъ квербакъула гаргадизе (ай жиндирго пикру загьир гьабизе, суалал лъезе ва гьезие жавабал кьезе, диалогалъулъ гIахьаллъизе, монолог гIуцIизе) бугеб бажари цебетIезабизеги. ЦIалдохъаби ругьунлъула жидеда цебе мурад лъезе, бицунеб жоялда хадуб халккезе, гьелъие къимат кьезе, цогидазухъ сабурго гIенеккизе ва гь.ц. Программаялъул кIиабилеб бутIаялъулъ цIалдохъабаз лъайхъвай гьабула ***тексталда тIад гьабулеб хIалтIул тайпабазулгун***.

Гьел ругьунлъула текст бутIабазде бикьизе, гьел бутIабазда цIарал лъезе, план гIуцIизе, цIалараб текст къокъго ва тIубанго бицине, тексталъулъ аслияб пикру жидерго рагIабаздалъун загьир гьабизе. ЦIалдохъабазда лъала текстал хабариял, сипатиял ва пикриял рукIин. Гьезда бажарула тексталъул хIасилги бетIерги цоцазда рухьизе, цIалул, гIелмиялгин нахъгIунтIиялъулал ва художествиял текстал ратIарахъизе, гьезул бугеб кIвар бихьизабизе.

Программаялъулъ хасаб бакI ккола ***художествияб асаралда тIад гьабулеб хIалтIиялъ***.ЦIалдохъаби ругьунлъула художествияб асар бичIчIизе ва гьелъие къимат кьезе, гьеб гIелмиялгин нахъгIунтIиялъулал асараздаса батIабахъизе. Гьезда лъала художествиял асаразул хаслъаби.

Художествиял асаразул анализ гьабулаго, цIалдохъабаз лъугьабахъиназул тартиб чIезабула, героязулгун ва гьез гьарурал ишазулгун лъайхъвай гьабула, жидергоги авторасулги герояздехун бугеб балагьи рагьула, цIалараб жоялъул аслияб пикру загьир гьабула. Программаялъулъ бугеб материалалъ сверухъ тIабигIаталдаги хIайваназул хьвадачIвадиялдаги хадуб халкквеялда бухьараб бажариги цебетIезабула.

Программаялда рекъон лъималазда лъазе ккола литератураялъул киналго аслияб жанрал: маргъаби, кучIдул, харбал, абиял, кицаби, бицанкIаби, драмаялъулал асарал ва гь.ц. Гьаниб кьураб тематика байбихьул школалъул гIелалъул лъималазде гIагараб буго. Тематикаялъул хIасилалъ сверухъ бугеб дунялалдехун интерес бижизабула, лъималазул кIвар буссинабула жидерго гIел бащадаздехун ва цIикIкIараздехун, тIабигIаталдехун, тарихалдехун, нилъер ВатIаналъул культураялдехун бугеб гьоркьоблъиялде, гьединго тематикаялъ рес кьола батIибатIиял автораз цого цо тематикаялда тIаса хъварал асарал дандекквезе. ЦIализе кьураб тематикаялъ лъимералъул сверухъ дунял бичIчIизе бугеб интерес гIатIилъизабула, цIализе бугеб махщел цIикIкIинабула ва цIалиялъул культура лъугьинабула. Гьелда тIадеги, цIализе кьурал асараз кIудияб кумек гьабула лъималазе рухIиябгин эстетикияб тарбия кьезе.

2 – 3 классазда 34 – 34 сагIат кьун буго (щибаб классалда 34 цIалул анкь, анкьида жаниб 1 сагIат). Курс лъугIун хадуб кьолел хIасилал

Напсиял хIасилал

Жиндирго ВатIаналде, Россиялъул ва Дагъистаналъул миллатазде ва гьезул тарихалде кIудияб рокьи
бижизаби.Цогидал миллатазул маданияталдехун ва гьезул тарихалдехун, гьединго батIияб пикруялдехун цIунакъараб балагьи бижизаби.ЦIалиялдехун лъимералъул интерес бижизаби.Жинца гьарурал ишазул жавабчилъиги жибго жиндаго чIараб, цогиялда бухьинчIеб хасиятги цебетIезаби.Эстетикияб бичIчIи лъугьинаби.

Цогидал гIадамазе кумекалъе хIадурав, ният лъикIав, хIалхъублъи гьечIев, гIадамазе лъикIлъи гьабулев инсан вахъинави.Лъиданиги цадахъ хIалтIизеги щулияб гьоркьоблъи гьабизеги бугеб бажари цебетIезаби, тIадкIалъай бугеб, дагIбадулаб ахIвалхIалалдаса ворчIизе нух батиялъул бажари цебетIезаби.Творческияб хIалтIуде гъира ккезаби, ай творческияб къагIидаялъ хIалтIизе бугеб бажари цебетIезаби.

Метапредметиял хIасилал

БатIибатIиял жанразул ва тайпабазул текстал бичIчIун цIализе ругьунлъи, текстал кIалзул ва хъвавул формаялда гIуцIизе лъай.

Сверухъ тIабигIаталда нахъгIунтIизеги цогидазулгун бухьен гьабизеги каламалдаса пайда боси.НакъиталъегIахьаллъи гьабулев чиясухъ гIенеккизеги, диалогалъулъ гIахьаллъизеги, батIибатIиял пикраби рукIиналъе мукIурлъизеги, жиндирго пикру загьир гьабизеги, гьелъие далил бачинеги разилъи.Предметазул ва предметазда гьоркьор ругел бичIчIиял

лъай (цоцазулгун гьоркьоблъи, маданият, творчество, тIехь, асаралъул хIасил, художествияб текст ва гь. ц.); гуманитариял (ай инсанасул, гьесул культураялъул, тарихалъул бицунел) ва эстетикиял (ай искусствоялда, дунялалда ва гIадамазул гIумруялда жаниб берцинлъиялъул, гьайбатлъиялъул хIакъалъулъ бицунел) предметазда гьоркьор ругел бухьенал

ричIчIи.Цебе лъураб масъалаялда рекъон цIалиялда хурхарал хIалтIаби планалда росизе, гьезда хадуб хелкквезе ва гьезие къимат кьезе бугеб бажари лъугьинаби. ЦIалулъ жиндирго лъикIал яги квешал хIасилал рихьизе бугеб бажари лъугьинаби. Цебе лъураб мурад тIубаялъе гIоло цадахъ хIалтIизе бажари.

Предметиял хIасилал

Литература тIолабго дунялалъулаб ва миллияб культура гIадин бичIчIи, гьелъ рухIияб бечелъи ва гIадатал цIунулеллъи лъай.ТIехь культурияб бечелъи букIин бичIчIи.

РагIул искусство гIадин художествиял асараздехун бербалагьи букIинаби.МагIарулазул ва Россиялъул цогидал миллатазул литератураялъул рухIияб бечелъи бичIчIи.Инсан цевеТIезавиялъе литератураялъул бугеб кIвар бичIчIи; ВатIаналъул ва гьелъул халкъалъул, сверухъ тIабигIаталъул, культураялъул, лъикIлъи-квешлъиялъул, гьудулгьалмагълъиялъул, ритIухълъиялъул хIакъалъулъ бичIчIи лъугьинаби; гьоркьоса къотIичIого цIалдезе кколеблъи бичIчIи.

ЦIалиялъул бугеб кIвар бичIчIи; цIалиялъул батIибатIиял тайпабаздаса пайда боси (лъайхъвай гьабиялъул, аслияб жо балагьиялъул, тIасабищул, лъазабиялъул); героязул хьвадачIвадиялъе кьураб къимаб хIужжабаздалъун кьучIаб букIин бихьизабизеги, гьоркьоб лъураб жоялда тIаса жиндирго пикру загьир гьабизеги, текстазул батIибатIиял тайпаби ричIчIизеги, гьезие къимат кьезеги бажари. Жиндие къваригIараб литература, живго жиндаго чIун, цогидазул кумек гьечIого, тIаса бищизеги цебе букIаралдаса цIикIкIараб информация бичIчIизе ва щвезе баян кьолел тIахьал (источникал) хIалтIизаризеги бажари.БатIибатIиял текстазул анализ гьабизе, ай гIиллаялъулабгин цIех рехалъул бухьен чIезабизеги, асаралъул аслияб пикру загьир гьабизеги, текст бутIабазде биххизеги, гьел бутIабазда цIарал лъезеги, гIадатаб план гIуцIизеги, асаралъул загьирлъи, пасихIлъи бихьизабулел алатал ратизеги, текст жиндирго рагIабаздалъун цIидасан цIализеги бажари.БатIибатIиял текстазда тIад хIалтIизеги, цIалул ва художествиял, гIелмиялгин нахъгIунтIиялъулал текстазул хаслъаби рихьизаризеги бажари; художествиябгин творчествияб пагьму цебетIезаби; художествиял асаразда, суратазда тIасан яги жиндирго хIалбихьиялъул хIакъалъулъ живго бетIергьанаб текст гIуцIизе бажари.

Курсалъул материал

Каламалда ва цIалиялда сверухъ гьарулел хIалтIабазул тайпаби

ГIенеккун (гIинтIамун) рагIараб жо бичIчIизе бажари (аудирование)

ГIинда рагIараб цогидазул калам бичIчIи. Цогидас цIалулеб асар гIенеккун дандрекъон кколеб хIалалъ бичIчIи. ГIенеккун рагIараб асаралда тIаса лъурал суалазе жавабал кьезе бажари, лъугьабахъиналъул тартиб чIезаби, рагIараб каламалъул мурад бичIчIи, гIенеккун рагIарал гIелмиялгин нахъгIунтIиялъулал ва художествиял асаразда тIаса суалал лъезе бажари. Авторасул стилалъул хаслъиялдаги каламалъул пасихIлъиялдаги хадуб халкквезе бугеб бажари цебетIезаби.

ЦIали

РагIизабун цIали. РагIабазулъ слогал ва хIарпал гьоркьор риччачIого ва гьел ругеб бакI хисичIого, рагIаби, предложениял ва текстал бичIчIун, битIун цIали. Слогалккун цIалиялдаса байбихьун дагьдагьккун бичIчIун, битIун тIуранго рагIаби ва рагIабазул дандраял цIали; классалдаса классалде, тIубараб текст бичIчIуледухъ, цIалиялъул хехлъи цIикIкIинаби. КIудияб гуреб, гьитIинаб текст пасихIго цIали: цIалулаго битIун абиялъул ва интонациялъул нормаби цIуни; цIалиялъул мурад бичIчIи, цIалулев чиясул цIалараб асаралдехун бугеб гьоркьоблъи бихьизабизе бажариледухъ, интонациялдаса ва цоцазулгун бухьен гьабизе цере лъурал мурадазда ва масъалабазда рекъон хIинцлъизабун (хьадарлъизабун) яги хехлъизабун цIалиялъул темпалдаса пайда боси. Интонацияги цIунун, батIибатIиял тайпаялъул предложениял цIали. БатIибатIиял текстазул магIнаялъулал хаслъаби ричIчIи ва интонациялъул кумекалдалъун гьел рихьизари. КIудияб гьечIеб текст живго жиндаго чIун пасихIго цIализе бажари (цIалулаго данде кколеб гьаракьбакъан ва хехлъи (темп) тIасабищизе, логикияб ударение битIун лъезе, лъалхъи гьабизе).

Сасун цIали. Жанраялъул ва кIодолъигьитIинлъиялъул рахъалъ ричIчIизе бигьаял асарал рагIизабун цIалиялдаса дагьдагьккун сасун цIалиялде рачIин. ЦIалараб тексталъул магIна бичIчIи. ЦIалиялъул тайпа чIезаби: лъазабиялъул, лъайхъвай гьабиялъул ва тIасабищиялъул; тексталъулъ къваригIараб информация балагьи, гьелъул хаслъаби ричIчIи.

Литературияб ц1али. 2 класс (34 часа)

№	Дарсил тема	Саг1тал	Къо – моц1	
			План	Факт
1	«Малъе, эбел, рахьдал мац1» М.Г1умаров	1	04.09	04.09
2	**Рии рак1алде щвезаби.** «Г1айиб ккараб гъвет1» П.Муртазаг1алиева	1	11.09	11.09
3	«Ц1ад» халкъияб кеч1	1	18.09	18.09
4	«Хасалихълъи» Р.Х1амзатов	1	25.09	25.09
5	**Х1анч1иги х1айваналги – нилъер гьудулзаби.** «Тайи» Загьид Х1ажиев	1	02.10	02.10
6	«Хъазги церги» маргьа.	1	09.10	09.10
7	«Сундуе щиб бокьулеб?» М.Саг1идов	1	16.10	
8	**«Эркенаб зах1мат – г1умруялъул кьуч1»** «Чед» Г1.Мах1амад	1	23.10	
9	«Воре, чед, г1одобе рехуге» Х1.Гъазимирзаев	1		
10	«Наги т1ут1ги» бицен.»	1		
11	«Дун к1удияв г1ун вуго» Г1.Мах1амад	1		
12	«Векьарухъанги васги» А.Мух1амаев.	1		
13	«Х1ажи вук1ине ккола лъик1ав чи» Х1.Х1ажиев	1		
14	**Лъималазул г1умру ва гьезул анищал** «Ц1алдохъан» Ц1. Х1амзат	1		
15	«Дир ясалъул кеч1» Р.Х1амзатов	1		
16	«Ц1акъаб дару» М.Мах1мудов	1		

17	«Дада ч1ахъаяй» халкъияб кеч1	1		
18	**Хасел - лъималазе рохел** «Хасел» Р.Х1амзатов	1		
19	«Ц1ияб сон» Загьид Х1ажиев	1		
20	**Хъизан ва школа.** «Дир дах1адада» Р.Х1амзатов	1		
21	«Т1оцебе хъвалеб рагl и» Г1.Шейхов	1		
22	«Гьале дун к1удияв г1ун вуго» М.Шамхалов	1		
23	**Халкъияб к1алзул гьунаралъул асарал** Бицанк1аби. Кицаби ва абиял.	1		
24	Бицардаби.	1		
25	«Борхьилги царалги къиса» маргьа	1		
26	**Лъик1лъи, х1алимлъи, х1урмат.** «8 Март» «Эбелги лъималги»	1		
27	**Т1абиг1ат берцинаб их.** «Их бач1ана» Фазу Г1алиева	1		
28	**«Их» сочинение**	**1**		
29	**Нилъер Ват1ан** «Дагъистан» Р.Х1амзатов	1		
30	«Шамилил г1олохъанлъи» Ш. Казиев	1		
31	«Бергьенлъиялъул къо» «Ралъдал вас»	1		
32	«Бергьенлъиялъул къо» «Ралъдал вас» «Дир ракь» Р.Х1амзатов	1		
33	«Халкъазул гьудуллъи» Ц1. Х1амзат	1		
34	Класстун къват1исеб ц1али	1		